

การจัดการศึกษายุค 4.0 : ภายใต้การพัฒนารอบหลักสูตรการสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา
THE ACCORDANCE WITH EDVELOPMENT 4.0 : A DEVELOPMENT OF THE CIVIC
EDUCATION CURRICULUM FRAMEWORK BASED ON THE BUDDHISM

พระทอง บุตรดี

Thong.mcu@hotmail.com

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาไทย 4.0 เป็นการเตรียมความพร้อมของคนหรือให้ความรู้กับคนเท่านั้น แต่ยังเป็น การเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ ทั้งนี้ นอกจากให้ความรู้แล้ว ต้องทำให้เป็นคนที่จะเรียนรู้ มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม นั่นก็คือการสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้น ทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก นอกจากนี้ การศึกษาไทย 4.0 จำเป็นต้องเน้นที่การคิดสร้างสรรค์ (Creative) แล้วแปรความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นผลผลิตออกมา (Product) แล้วผู้เรียนต้องรับผิดชอบมากขึ้น การศึกษาเชิงผลิตภาพและสร้างสรรค์จึงประกอบไปด้วยแนวคิด Critical, Creative, Productive และ Responsible หรือ CCPR Model ในความหมายของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ซึ่งโมเดลดังกล่าว หมายถึงคุณลักษณะ ดังนี้ คุณลักษณะที่ 1 คือ คิดวิเคราะห์ (Critical Mind) คุณลักษณะที่ 2 คือ คิด สร้างสรรค์ (Creative Mind) คุณลักษณะที่ 3 คือ คิดผลิตภาพ (Product-Oriented, Productive Mind) เมื่อคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการแล้วควรจะทำให้เห็นงานเป็นรูปธรรมขึ้น คุณลักษณะที่ 4 คือ คิด รับผิดชอบ (Responsible Mind) ทั้งนี้การนำกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนว พระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในทุกช่วงวัย ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัยของการเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในยุค โลกาภิวัตน์และสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ ตามแนวทางการจัดการศึกษาไทย 4.0

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการศึกษายุค 4.0 ภายใต้การพัฒนารอบหลักสูตรการ สร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยเนื้อหา แนวทางการจัดการศึกษา 4.0 ความหมายของ การจัดการศึกษา 4.0 ลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษา 4.0 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตร การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการ สร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การจัดการศึกษายุค 4.0, กรอบหลักสูตร, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, พระพุทธศาสนา

Abstract

Thai Education Management 4.0 is the preparation of people or educate people. It is also human being preparation. In addition to knowledge. To be loved is to learn, to be moral, to live in harmony with others. To creative human is preparation with the skill for 21th century with creative skill. In addition, That Thai 4.0 education should focus on creativity (Creative). Creativity is the output (product), then the students are responsible for more. To productive and creative education comosse with the way of thinking. Critical thinking,

creative, productive, and responsive, or CCPR, is a conceptual and creative way of thinking and creativity. In the meaning of creative and productive education is the model for these feature. Feature 1 is Critical Mind. Feature 2 is Creative Mind. Feature 3 is Product-Oriented, Productive Mind. When Creative and Imagined. The fourth feature characteristic is Responsible Mind. The framework of the curriculum is to build a Buddhist civilization. According to Thai Education Management Guidelines 4.0

This article aims to present the study of the 4.0 era under the framework of the Buddhist Civilization Development Curriculum. Contains content Education Management 4.0 Definition of Education Management 4.0 Significance of Educational Management 4.0 Learning Management Techniques According to the framework of the curriculum for the development of the Buddhist religion. And the principles of Buddhism that fit the formation of citizens according to Buddhism.

Keywords : The Accordance with Edvelopment 4.0, Curriculum Framework, Civic Education, Buddhism

บทนำ

ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) มีแนวคิดในการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะที่ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามก้าวติดประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุก

คนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

แนวทางการจัดการศึกษา 4.0

ความหมายของการจัดการศึกษา 4.0

การศึกษายุค 4.0 ในมุมมองของผู้นำทางการศึกษาและนักการศึกษา ต่างมีแนวความคิดสำคัญ ดังนี้ กัลยา ดิงศภัทย์ (2557) กล่าวว่า การจัดการศึกษายุค 4.0 คือการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน นับเป็นความท้าทายสำหรับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง สังคมแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีใช้เพียงแค่นี้แต่ต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผู้สอนจะต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อก้าวผ่านจากการเรียนการสอนระบบ Education 3.0 เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนแบบใหม่หรือที่เรียกว่า Education 4.0

ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ (2559) อธิการบดีว่า การกระทรวงศึกษาธิการ ได้บรรยายพิเศษ เรื่อง ประเทศไทยกับการก้าวไกลทางการศึกษา ในการประชุมวิชาการเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมศึกษา ประจำปี 2559 ใจความตอนหนึ่ง กล่าวว่า “กระทรวงศึกษาธิการต้องมีแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นไทยแลนด์ 4.0 ที่ชัดเจน โดยเริ่มจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ต้องสร้าง School 4.0 ตั้งแต่อนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ต้องสร้าง University 4.0 ตั้งแต่ปริญญาตรี-ปริญญาเอก สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ต้องสร้าง Vocation 4.0 ในระดับ ปวช. ปวส. การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ก็ต้องช่วยพัฒนานวัตกรรมและทักษะอาชีพให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน กศน. ด้วย ซึ่งหน่วยงานในสังกัดต้องคำนึงถึง 4 ประเด็นปฏิรูปอย่างเร่งด่วน คือ 1) โครงสร้างการบริหาร และงบประมาณ 2) การบริหารงานบุคคล 3) ระบบสารสนเทศ ซึ่งทั้งสามด้านจะนำไปสู่ 4) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้วยความมีธรรมาภิบาล

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2559) กล่าวว่า การศึกษา 4.0 (Education 4.0) คือ การเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม การเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยี ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปล่อยให้กล้าคิดและกล้าที่จะผิด แต่ทั้งหมดก็ยังคงต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ ไม่ใช่ว่าเก่งจริง คิดอะไรใหม่ ๆ ได้เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่า ได้แก่

1. การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) เครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นหาความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นทางการศึกษาต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึง Internet ได้ง่ายมากกว่ามอง Internet เป็นผู้ร้ายแล้วคิดว่าผู้เรียนจะใช้ Internet ไปในทางที่ไม่ดี ไม่สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นพรสวรรค์ หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบหรือต่อยอดจากตำราเรียน

3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society Interaction) เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกันในสังคมได้ ควรจะมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบเป็นกลุ่มหรือทีม ปัจจัยดังกล่าว ถ้าทำได้ดีการศึกษา 4.0 จะสามารถสร้างและพัฒนาคนให้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ มาปะติดปะต่อและประยุกต์เข้ากับงานที่ทำ สามารถต่อยอดและพัฒนา

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559 : 9-11) กล่าวว่า ปัจจุบันการศึกษาไทยเข้าสู่ยุค 4.0 แล้ว โดยเริ่มจากการศึกษา 1.0 ในยุคเกษตรกรรม ที่เน้นทักษะเพื่อยังชีพ ส่วนการศึกษาไทย 2.0 คือการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของอุตสาหกรรมเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 5 และต่อมาเข้าสู่ยุคการศึกษา 3.0 คือการศึกษาไทยยุคเทคโนโลยี ยุคโลกาภิวัตน์ แต่ยุคโลกาภิวัตน์ในขณะนี้ เป็น Port globalization ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนนานาชาติ เน้นติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นหลัก และคนจะเปลี่ยนไปในลักษณะช่วยตัวเองมากขึ้น แต่การศึกษา 4.0 คือ การศึกษายุคผลผลิต เป็นยุคที่ต้องการผลผลิต หรือ Products ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเองและชุมชนอื่น ๆ ด้วยทักษะการศึกษาที่เน้นการทำได้ และลงมือทำ แล้วออกมาเป็นผลผลิต นอกจากนี้การศึกษาไทย 4.0 ยังถือว่าเป็นยุคที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่ประเทศไทยต้องมองผลผลิตในลักษณะที่ตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้า นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560) ยังได้เสนอว่า การศึกษาไทย 4.0 จำเป็นต้องเน้นที่ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) แล้วแปรความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นผลผลิตออกมา (Product) แล้วผู้เรียนต้องรับผิดชอบตามมากขึ้น การศึกษาเชิงผลผลิตและสร้างสรรค์จึงประกอบไปด้วยแนวคิด Critical, Creative, Productive และ Responsible หรือ CCPR Model ในความหมายของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิต

จากความหมายของการจัดการศึกษาไทย 4.0 ของนักวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาไทย 4.0 หมายถึง การเตรียมความพร้อมของคนหรือให้ความรู้กับคนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ ทั้งนี้นอกจากให้ความรู้แล้ว ต้องทำให้เป็นคนที่ดีที่จะเรียนรู้ มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยสังคมพหุวัฒนธรรม นั่นก็คือการสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก

ทั้งนี้ นักการศึกษาในปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา 4.0 ไปในทิศทางใกล้เคียงกัน โดยจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมถึงอาชีวศึกษา ทั้งระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกในทุกสาขา ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ทุกชนิด พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะต่าง ๆ สอดคล้องกับทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามศักยภาพ เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานหรือผลผลิตในเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง สอดรับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งมีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้า โดยเชื่อมต่อทุกหน่วยของระบบการผลิต

ลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษา 4.0

การจัดการศึกษา 4.0 ในมุมมองของผู้นำทางการศึกษาและนักการศึกษา มีแนวคิดสำคัญ ดังนี้
ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559 : 9-11) กล่าวว่า ปัจจุบันการศึกษาไทยเข้าสู่ยุค 4.0 แล้ว โดยเริ่มจากการศึกษา 1.0 ในยุคเกษตรกรรม ที่เน้นทักษะเพื่อยังชีพ ส่วนการศึกษาไทย 2.0 คือการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของอุตสาหกรรมเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 5 และต่อมาเข้าสู่ยุคการศึกษา 3.0 คือการศึกษาไทยยุคเทคโนโลยี ยุคโลกาภิวัตน์ แต่ยุคโลกาภิวัตน์ในขณะนี้ เป็น Port globalization ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนนานาชาติ เน้นติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นหลัก และคนจะเปลี่ยนไปในลักษณะช่วยตัวเองมากขึ้น แต่การศึกษา 4.0 คือ การศึกษายุคผลผลิตภาพ เป็นยุคที่ต้องการผลผลิต หรือ Products ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเองและชุมชนอื่น ๆ ด้วยทักษะการศึกษาที่เน้นการทำได้ และลงมือทำ แล้วออกมาเป็นผลผลิต นอกจากนี้การศึกษาไทย 4.0 ยังถือว่าเป็นยุคที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่ประเทศไทยต้องมองผลผลิตภาพในลักษณะที่ตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้า นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ยังได้เสนอว่า การศึกษาไทย 4.0 จำเป็นต้องเน้นที่การคิดสร้างสรรค์ (Creative) แล้วแปรความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นผลผลิตออกมา (Product) แล้วผู้เรียนต้องรับผิดชอบตามมากขึ้น การศึกษาเชิงผลผลิตภาพและสร้างสรรค์จึงประกอบไปด้วยแนวคิด Critical, Creative, Productive และ Responsible หรือ CCPR Model ในความหมายของการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ ซึ่งโมเดลดังกล่าวหมายถึงคุณลักษณะ ดังนี้

คุณลักษณะที่ 1 คือ คติวิเคราะห์ (Critical Mind) คุณลักษณะเช่นนี้เมื่อคนไทย เด็กไทยมีลักษณะนี้มากเขาจะตั้งข้อสงสัยต่อสิ่งที่เขาเชื่อ หรือเขาเห็นว่ามันดีจริงหรือไม่ มีความเหมาะสมหรือไม่ มีความจำเป็นหรือไม่ ควรจะซื้อสิ่งนี้หรือไม่ ซื้อแล้วจะมีผลอะไรตามมานั้นคือเขาจะเป็นคน Smart Consumer เป็นผู้บริโภคที่ฉลาดนั่นเอง

คุณลักษณะที่ 2 คือ คิดสร้างสรรค์ ข้อนี้แตกต่างจากข้อแรกคือถ้าเราจะฝึกและพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ตลอดโดยเราไม่คิดวิเคราะห์อะไรใหม่ ๆ เลย เราจะเป็นผู้ฟังที่ Negative อยู่ร่ำไป ซึ่งจะทำให้เราเสียโอกาสในอาเซียนมากขึ้น เราจึงควรคิดใหม่คิดสร้างสรรค์บ้าง

คุณลักษณะที่ 3 คือ คิดผลผลิตภาพ ข้อนี้เน้นเป็นที่สร้างงานให้เป็นรูปธรรม (Product-Oriented, Productive) เมื่อคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการแล้วควรจะทำให้เห็นงานเป็นรูปธรรมขึ้น

คุณลักษณะที่ 4 คือ คติรับผิดชอบ ข้อนี้ชัดเจนในตัวมันเอง คนในอนาคตหรือคนในปัจจุบัน จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เรื่องของคุณธรรม จริยธรรมด้วยพร้อมกันไป

เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หลักการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ, 2561 : 29-40) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 หลักการจัดการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นปรัชญาพื้นฐานด้านการจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตร ผู้สอนควรยึดหลักดังกล่าวในการออกแบบวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 5 ประการ ได้แก่

1) **กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้** การเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือกระทำ เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ เช่น การวางแผน ออกแบบกิจกรรม และร่วมประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

2) **กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (student-centered instruction) ถือเป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่คงทนให้กับผู้เรียนได้

3) **กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ** การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (learning by doing) จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรง ความรู้และทักษะที่ผู้เรียนได้รับเกิดจากตัวผู้เรียนเองเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ที่ช่วยเหลือในการสร้างประสบการณ์เท่านั้น

4) **กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษาการศึกษาบนพื้นฐานของศีลและสติ** ก่อให้เกิดปัญญาที่แท้จริง ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบใคร่ครวญ (contemplative education) ตามแนวพุทธศาสนา จะมีความละเอียดอ่อนด้านจิตใจ เป็นผู้เรียนที่ยึดมั่นในความคิด ใช้คุณธรรมและสติปัญญาในการประคองตัวเองให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

5) **กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้โดยมีความเชื่อใจในการเรียนรู้** ความเชื่อใจคือความศรัทธาที่ผู้สอนและผู้เรียนมีซึ่งกันและกัน ผู้สอนต้องเชื่อมั่นในความรู้ของตนเอง ต้องเชื่อมั่นว่าผู้เรียนเป็นคนที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนก็ต้องมั่นใจว่าตนเองเป็นที่เรียนรู้ได้ มีศักยภาพในการเรียนรู้ มีกรอบความคิดเติบโต (growth mindset) เรื่องการเรียนรู้ และต้องเชื่อใจ ไว้วางใจให้ผู้สอนเป็นผู้ประคับประคองและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้ตนเองได้

1.2 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนผู้เรียนที่มีความหลากหลายในช่วงวัย และเนื้อหาในการสอนแตกต่างกันไป ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับการสอนเนื้อหาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนามี 12 เทคนิควิธี ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ 2) การจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 3) การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 5) การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ 6) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ 7) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม 8) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง 9) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด 10) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง 11) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง 12) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้หมวดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาในยุคการจัดการศึกษายุค 4.0 ประกอบด้วยหลักธรรม 18 ประการ ได้แก่ 1) สุจริต 3 : ธรรมแห่งความประพฤติดี ประพฤติชอบ 2) อธิปไตย 3 : ธรรมในการบริหาร ความเป็นใหญ่ ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ 3) สิกขา 3 หรือ ไตรสิกขา : หลักการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จ 4) อริยสัจ 4 : ธรรมในการแก้ปัญหาให้สำเร็จ ความจริงอันประเสริฐ 5) อิทธิบาท 4 : ธรรมในการทำงานตามหน้าที่ให้สำเร็จ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ 6) พรหมวิหาร 4 : ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ 7) สังคหัตถ์ 4 : ธรรมเพื่อการสร้างความเกื้อกูลต่อกัน ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว 8) พลละ 4 : ธรรมอันเป็นพลังในการดำเนินชีวิต ธรรมอันเป็นกำลัง 9) อธิษฐานธรรม ๔ : ธรรมที่ควรตั้งใจในใจธรรมเป็นที่มั่น ธรรมอันเป็นที่มั่นคงของบุคคล 10) ศีล 5 หรือ เบญจศีล : ข้อปฏิบัติในการฝึกตน ความประพฤติชอบทางกายและวาจา 11) เบญจธรรม หรือ เบญจกัลปยาณธรรม : ธรรมอันดีงามห้าอย่าง คุณธรรมห้าประการ 12) เวชารัชชกรณธรรม 5 : ธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ 13) สาราณียธรรม 6 : ธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคี 14) สัมปฐิสธรรม 7 : ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี

15) อปรีหาณียธรรม 7 : ธรรมป้องกันเหตุแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว 16) มรรค 8 หรือ อัญลึงคิมรรค : หนทางแห่งการพ้นทุกข์ ทางแปดประการอันประเสริฐ 17) กุศลกรรมบถ 10 : ทางแห่งกรรมดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุขความเจริญ 18) นาถกรรมธรรม 10 : ธรรมอันกระทำให้เป็นที่ยิ่งใหญ่ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2546)

บทสรุป

สังคมโลกและสังคมไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ได้กระตุ้นให้สมาชิกของประเทศต่าง ๆ ตื่นตัวต่อการรับรู้ข้อมูลสารสนเทศ และเรียนรู้จากสังคมภายนอก เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้และสามารถเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้ด้วย การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (civic education) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมาชิกของสังคม ให้มีความรู้ ความเข้าใจมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง มีเจตคติที่ถูกต้องสอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยปราศจากอคติและการครอบงำ มีคุณลักษณะและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคกันและรักในความยุติธรรม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนด้วย ทั้งนี้ คนไทย 4.0 จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการเรียนรู้ใน 4 เรื่องสำคัญ คือ 1) การเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย (Purposeful Learning) 2) การเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการรังสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (Generative Learning) 3) การเรียนรู้เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะและยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Mindful Learning) 4) การเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Learning) (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

โดยที่การจัดการศึกษายุค 4.0 ภายใต้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หลักการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ, 2561 : 29-40) ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 5 ประการ ได้แก่ กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษา กรอบหลักสูตรเน้นการจัดการเรียนรู้โดยมีความเชื่อใจในการเรียนรู้ 2) เทคนิคการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนผู้เรียนที่มีความหลากหลายในช่วงวัย และเนื้อหาในการสอนแตกต่างกันไป ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับการสอนเนื้อหาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนามี 12 เทคนิควิธี ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ การจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

รายการอ้างอิง

- ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2561). **กรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา**. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ และคณะ. (2556). **กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: บริษัท เทคนิค อิมเมจ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). **บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบบประชาธิปไตย**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent>.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2557). **จำเป็นต้องปฏิรูประบบการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และคณะ. (2559). **การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **การศึกษาไทย 4.0 ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **ก่อนถึงโรงเรียน 4.0 : โรงเรียนสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **ครุศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **ความเป็นผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **คิดผลิตภาพ : สอนและสร้างได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **คิดวิเคราะห์ : สอนและสร้างได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **โรงเรียน 4.0 : โรงเรียนผลิตภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ (2559). **ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ : การศึกษาระบบ 4.0**. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). **การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภัทย์. (2557). **เส้นทางสู่ศตวรรษที่ 2 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chulalongkorn University on the Path to The second Century)**. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ : การศึกษาระบบ 4.0 (New Frontier of Learning : Education 4.0). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยีน ภู่วรรณ. (2557). **ความท้าทาย ณ ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ : การศึกษาระบบ 4.0 (Challenges of New Frontier in Learning : Education 4.0)**. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง (New Frontier of Learning : Education 4.0). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2560). **การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2560 เรื่อง “ครูยุคใหม่
สร้างเด็กไทย 4.0”**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.

สุคนธ์ สีนธพานนท์ (2560). **ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
9119 เทคนิคพรีนติ้ง.

ปรับตัว-เป้าหมายชัดไม่ต้องรอใครสั่ง? สูตร ‘มหาวิทยาลัยสู่ไทยแลนด์ 4.0’. (2560, พฤษภาคม 26). **คมชัด
ลึก**. หน้า 7

ู้การศึกษา 4.0 ต้องลดเหลื่อมล้ำสอนให้เด็กมีผลผลิต ‘นวัตกรรม’ ไม่ใช่เป็นผู้บริโภค. (2560, กุมภาพันธ์ 3).
คมชัดลึก.

Robinson, K., and Aronica, L. (2015). *Creative Schools: The Grassroots Revolution That’s
Transforming Education*. London: Viking Publisher.